

Ільчишин Олена Віталіївна
студентка гр. ПОФГзм-11, ННІНОТ, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д. е. н., професор Дем'янишин В. Г.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГРАМОТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Фінансова грамотність є невід'ємною складовою соціального і життєвого досвіду людини, від якості якої залежить ефективність захисту прав споживачів фінансових послуг і розвиток економіки України. У більшості країн фінансова освіта населення розглядається як продуктивна інвестиція в його розвиток та один із важливих інструментів забезпечення стабільності в суспільстві. Проведені дослідження щодо рівня фінансової грамотності населення України свідчать, що більшість із них не розуміються на особливостях здійснення основних фінансових операцій. Проблема фінансової грамотності ускладнюється ще й недостатнім розумінням прав споживачів у сфері фінансових послуг. З огляду на це, питання підвищення фінансової грамотності населення України набуває важливого значення, бо саме фінансова обізнаність є одним із факторів успішного розвитку країни.

Сьогодні молодь зіткнулася з проблемою відсутності знань та вмінь управління своїми фінансовими ресурсами, та створення власного капіталу. Дитину не навчали цьому цілеспрямовано, як вчили математиці в школі, і вона не може сформувавши правильне ставлення до грошей та капіталу, відповідно, і своїх дітей. Ця здатність людині не дається при народженні, а є набутою системою уявлень, цінностей і сформованих звичок. Здебільшого дитина копіює поведінку своїх батьків і тому саме сім'я закладає фундамент майбутньої успішності і фінансового благополуччя дорослої людини [1, с. 32].

Враховуючи те, що фінансова грамотність населення є невід'ємною складовою успішного розвитку суспільства, ми підтримуємо позицію науковців, які вважають, що дане питання повинне вирішуватися на державному рівні. При цьому, з метою забезпечення ефективної реалізації державної політики підвищення рівня фінансової грамотності населення відповідно до стратегічних напрямів, підкреслює І. Соркін, вони повинні бути регламентовані певним стратегічним документом [2, с. 304]. Так, документом, який би сформулював цілі і завдання такої політики, а також визначив механізм її реалізації в сучасних умовах, на думку Т. Кізими, має стати Національна програма підвищення рівня фінансової грамотності населення України, у якій були б відокремлені основні функції і завдання кожного з учасників цього важливого процесу [3, с. 68].

На міжнародному рівні вивченням фінансової грамотності займаються Всесвітній банк і Організація Економічного Співробітництва та Розвитку. В Україні це питання вивчають Національний банк України, Міністерство фінансів, а також громадські організації та ЗМІ.

Поняття фінансової грамотності Всесвітній банк розглядає як здатність людини приймати обґрунтовані рішення з використання і управління власними

грошима. Міжнародне співтовариство все частіше додає до цього формулювання і уміння приймати ефективні фінансові рішення з короткостроковою і довгостроковою перспективою.

Вперше на державному рівні проблема фінансової освіченості населення була піднята у США. Причому зміст поняття «фінансова грамотність» сьогодні у Сполучених Штатах трактується дуже широко, включаючи, окрім питань ведення домашньої бухгалтерії, управління кредитами, пенсійного планування тощо, навіть дії щодо управління грошовими доходами і витратами під час стихійних лих, терористичних актів або ж у випадку раптової хвороби [4, с. 73].

За даними дослідження USAID «Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні» у 2019 році близько 65% українців мають незадовільний рівень фінансової обізнаності [5]. Серед основних причин такого становища наступні:

- майже 30% громадян взагалі не роблять заощаджень, а ті, що все ж таки заощаджують, роблять це, відкладаючи свої кошти на «чорний день»;
- більша частина населення не знає як працюють фінансові установи держави та які переваги вони мають;
- великий відсоток українців не довіряють фінансовим установам та фінансовим організаціям;
- населення має лише загальне уявлення про свій бюджет, тобто вони не розуміють як правильно розподілити свої доходи та витрати;
- багатьох лякає величезна кількість ризиків та страх втратити вже надбаний капітал.

Більшість населення користуються лише базовими фінансовими послугами, серед них:

- оплата комунальних платежів через банк (72%);
- користування банківським рахунком та пластиковою карткою (68%);
- споживчий кредит (30%);
- проведення платежів через термінали платіжних систем (38%);
- користуються послугою переказу грошей через банк (92%);
- обмін валюти (31%) та інше.

При цьому, рівень самооцінки фінансової грамотності є суттєво завищеним у порівнянні з результатами реальних тестів фінансової математики та фінансової термінології. Понад 50% респондентів володіють фінансовою математикою та термінологією на рівнях «незадовільно» або «нічого не знаю».

Найбільш проблемними є питання, які стосуються кредитування: обчислення реальної ставки відсотка, відповідальність банків розкривати цю реальну ставку позичальникам, поняття плаваючої ставки та відповідальність поручителя за споживчим кредитом.

Очевидно, що українці цікавляться лише тими фінансовими темами, які мають для них персональну важливість. Ми погоджуємося з думкою вчених, які вважають, що відсутність елементарних фінансових знань і навичок обмежує можливості людей щодо прийняття правильних рішень для забезпечення свого добробуту. Сьогодні необхідно проводити якомога більше заходів з підвищення фінансової грамотності молоді, в основу яких повинно

бути закладено не інформування, а розвиток практичних умінь та навичок громадян, які є частиною ширшого поняття «фінансова культура».

Від загального рівня фінансової грамотності населення країни багато в чому залежить її економічний розвиток. Низький рівень таких знань призводить до негативних наслідків не лише для споживачів фінансових послуг, але і для країни, приватного сектора і суспільства в цілому. Тому, розробка і впровадження програм з підвищення фінансової грамотності населення повинно стати стратегічним напрямом державної політики, який сприятиме підвищенню рівню життя громадян, соціальній стабільності та ефективному розвитку економіки країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Слав'янська Н. Підвищення фінансової грамотності: комерційний проект чи державна необхідність? *Вісник Національного банку України*. 2013. № 4. С. 31–35.
2. Соркін І. В. Методологічні засади розроблення стратегічних документів щодо фінансової грамотності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 2. С. 301–309. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2013_2_40.
3. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. № 2. С. 64–71.
4. Столярова А. А., Шахназарян Г. Э. Анализ мировой практики развития финансового образования и повышения финансовой грамотности населения. *Финансы и кредит*. 2010. № 34 (418). С. 72–78.
5. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного розвитку. 2019. 69 с. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332>.